

LÄRARNA OCH REKTORERNA I FINLAND 2019

Lärarbehovet nu och i framtiden

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Rapporter och utredningar 2020:22b

© Utbildningsstyrelsen

Rapporter och utredningar 2020:22b

ISBN 978-952-13-6710-6 (pdf)

ISSN-L 1798-8918

ISSN 1798-8926 (pdf)

Ombrytning: Grano Oy

www.utbildningsstyrelsen.fi

INNEHÅLL

FÖRORD5
LÄRARBEHOVET NU OCH I FRAMTIDEN7
Viktigt att prognostisera lärarbehovet	7
Läraryrkesutbildningens och undervisningsarbetets attraktionskraft	8
Kvantitativa framtidsutsikter för läraryrkesutbildningen	9
De kvantitativa målen för läraryrkesutbildningen.	9
Behörighetssituationen inom den allmänbildande utbildningen.	11
Lärarnas behörighet inom yrkesutbildningen.	12
Kvalitativa framtidsutsikter för läraryrkesutbildningen	12
Kontinuerligt lärande och kompetensutveckling under arbetslivet	13
Lika möjligheter till högklassig utbildning i en föränderlig lär- och undervisningskontext	15
Stödet för studier och lärande kräver större satsningar	16
Stark läraryrkesutbildning genom samarbete och nätverk – forum för att utveckla utbildningen.	16
Avslutning	17
KÄLLOR	19

LÄRARBEHOVET NU OCH I FRAMTIDEN

ATTRAKTIONSKRAFT

En av nyckelfrågorna som berör vårt utbildningssystems framtid är att lärarutbildningen och läraryrket förblir attraktiva.

KOMPETENS- UTVECKLING

Det finns ett behov av att utveckla lärarnas kompetens. Det är viktigt att utveckla lärarnas grundutbildning och kunnande kontinuerligt under karriären.

BEFOLKNINGS- UTVECKLING

Befolkningsutvecklingen och migrationen har stor inverkan på lärarbehovet under de närmaste åren.

UTVECKLINGEN AV LÄRARUTBILDNINGEN

Lärarutbildningen ska utvecklas i samarbete och baserat på forskning.

FÖRORD

Insamlingen av statistik om lärarna och rektorerna i Finland har genomförts och publicerats vart tredje år sedan 1999. Arbetet har letts av undervisnings- och kulturministeriet och Statistikcentralen har ansvarat för genomförandet insamlingarna. Rapporten som nu publiceras är den sjätte i ordningen och grundar sig på resultatet av uppgiftsinsamlingen som genomfördes år 2019. Rapporten har utarbetats i samarbete med Utbildningsstyrelsens och undervisnings- och kulturministeriets sakkunniga.

Resultaten publiceras denna gång i två omgångar och som en serie enskilda rapporter, av vilka denna rapport om lärarbehovet nu och i framtiden utgör en del. I den första omgången publicerades rapporter om förskoleundervisning och grundläggande utbildning, gymnasieutbildning, yrkesutbildning, fritt bildningsarbete och svenskspråkig utbildning samt en rapport om undervisningsgruppernas storlek i förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. I de rapporter som publicerades i första omgången granskas bland annat behörigheten, uppgiftstyperna, åldersstrukturerna och könsfördelningen bland lärarna och rektorerna. Nu som följande kommer en översikt över lärarnas deltagande i fortbildning och över framtidsutsikterna för lärarutbildningen att publiceras. Därtill publiceras en rapport om de sökande till lärarutbildning år 2020 som grundar sig på uppgifter från Utbildningsstyrelsen och högskolorna.

År 2019 omfattade uppgiftsinsamlingen för första gången också grundläggande konstundervisning, men på grund av brister i det insamlade materialet kan resultatet tyvärr inte publiceras.

Insamlingen av uppgifter år 2019 har genomförts med hjälp av lärarnas kontaktuppgifter som man fått från skolorna och läroanstalterna och resultatet i den här rapporten grundar sig på uppgifter som lärarna själva har uppgett. Insamlingen har utgått från de 3 277 läroanstalter som finns i Statistikcentralens läroanstaltsregister år 2018. Nästan 95 procent av läroanstalterna meddelade kontaktuppgifterna till sina lärare inför den andra och egentliga fasen i insamlingen. Svarsprocenten i insamlingen har varierat under åren och inom olika utbildningsstadiet. Nu förblev svarsprocenten på en betydligt lägre nivå än i den föregående insamlingen år 2016.

Enligt Statistikcentralen kan orsaker till den lägre svarsprocenten vara att kontaktuppgifterna inte varit heltäckande och kvaliteten på kontaktuppgifterna har varierat samt att man har varit mindre motiverad att svara på enkäten. Det har ändå varit möjligt att säkerställa resultatens tillförlitlighet och kvalitet med hjälp av de basuppgifter som finns tillgängliga. Lärarna som svarat på uppgiftsinsamlingen representerar relativt bra åldersstrukturen, könsfördelningen och undervisningsämnena bland lärarna. De representerar också rätt så jämnt läroanstalter av olika form och storlek på olika håll i Finland. En viss snedvridning i resultatet medför ändå brister i uppgifterna som gäller undervisningsspråk, läroanstaltstyp och lärarbehörighet; man har inte rättat till snedvridningen genom att vikta resultatet. Den minskade svarsprocenten har också sannolikt medfört tydliga ändringar i översikten av uppgifterna på landskapsnivå.

Publikationsseriens redaktion har bestått av en bred skara sakkunniga vid Utbildningsstyrelsen och undervisnings- och kulturministeriet. Vi har arbetat med projektet på distans både under coronavåren samt under sommaren och början av hösten. Ett varmt tack till alla skribenter och alla som deltagit i bearbetningen av materialet!

Publikationer som berör olika utbildningsformer och teman hittar du på adressen oph.fi/sv | Statistik och publikationer | Statistik | Statistik över lärare och rektorer. På samma adress finns också en redovisning av undersökningens genomförande som Statistikcentralen utarbetat och publikationer och rapporter som berör tidigare insamlingar av lärarstatistik. De digitala rapporterna över lärarstatistik finns i utbildningsförvaltningens gemensamma statistiktjänst Vipunen på adressen <https://vipunen.fi/sv-fi/>.

Givande lässtunder

å hela redaktionens vägnar önskar,

Raakel Tiihonen, redaktionens ordförande

*Undervisningsråd Marjo Vesalainen
Specialsakkunnig Sanna Vahtivuori-Hänninen
Undervisningsråd Aija Töytäri
Undervisnings- och kulturministeriet*

LÄRARBEHOVET NU OCH I FRAMTIDEN

Viktigt att prognostisera lärarbehovet

En av de grundläggande värderingarna i vårt samhälle är att alla ska få högklassig småbarnspedagogik och utbildning så att var och en kan utvecklas, hitta sina egna styrkor och sin plats i världen. Det förutsätter att vi garanterar var och en (barn, unga och vuxna) rätt till småbarnspedagogik och studier under handledning av en yrkeskunnig, kompetent lärare oavsett region och läroanstalt. Utbildning, kunskap och bildning är grunden för det finländska samhället. Högklassig och jämlik utbildning är en förutsättning för individens och hela samhällets framgång och verksamhet. Utbildning är viktigt för välfärden, men också för samhällets flexibilitet och hållbarhet. Jämlika och likvärdiga utbildningsmöjligheter är utgångspunkten för att trygga nationens kunnande och höja kompetensnivån. Också i fortsättningen behöver vi tillräckligt med kompetenta, yrkeskunniga lärare som kontinuerligt uppdaterar sin kompetens för att säkerställa en högklassig undervisning.

Målet med prognostiseringen av lärarbehovet är att se till att utbildningsplatserna räcker till för att säkerställa tillgången på behöriga lärare för olika undervisningsuppgifter även i framtiden. Detta förutsätter att utbildningen anpassas enligt det prognostiserade lärarbehovet. De kvantitativa lösningarna inom lärarutbildningen påverkar lärarsituationen med fördröjning. Utan upprepad prognostisering med jämna mellanrum kan många faktorer som påverkar det framtida lärarbehovet förbli oupptäckta.

För att planera lärarutbildningen krävs omfattande och aktuell information som är tillgänglig för utbildningsförvaltningen, lärarutbildningsenheterna, forskarna och utbildningsanordnarna. Sedan 1998 har man byggt upp detta informationsunderlag genom en regelbunden riksomfattande insamling av uppgifter om lärare och prognoser om lärarbehovet. Utgående från datainsamlingen om lärare har det varit möjligt att följa förändringar i behörighet, åldersstruktur och gruppstorlekar. De här uppgifterna är viktiga som underlag för de kvantitativa besluten inom lärarutbildningen.

I prognostiseringen behövs utöver uppgifterna om lärare och gruppstorlekar även elev- och befolkningsstatistik samt befolkningsprognoser. Lärarbehovet påverkas också av ändringar i läroplaner och examensstrukturer, timfördelningsbeslut, lärarutbildningens längd och eventuella studieavbrott samt lärarnas yrkesmobilitet och pensionsavgång. Prognostiseringen av lärarbehovet försvåras av att informationskällorna är många och splittrade, och av överraskande faktorer och förändringar i omvärlden som kan ha svårförutsägbara konsekvenser. Det kan t.ex. handla om olika utbildningsreformer, situationen i samhällsekonomin eller förändringar i de framtida kompetensbehoven. Eftersom undervisningsuppgifterna kommer att vara mångsidigare i framtidens samhälle är det viktigt att i samband med prognostiseringen allt bättre beakta även lärargrupper som faller utanför de traditionella utbildningsstadierna och i den mån det är möjligt alla uppgifter i både den offentliga och den privata sektorn som

Att få lärarutbildningen och läraryrket att behålla sin popularitet och attraktionskraft är en av framtidens nyckelfrågor för vårt utbildningssystem. Man bör fästa uppmärksamhet vid lärarnas välbefinnande, stödet för introduktion och kompetensutveckling i arbetslivet, arbetsförhållandena och vid att värdesätta lärarnas arbete. På det sättet kan vi säkerställa läraryrkets attraktionskraft och att lärarna inte byter bransch.

Kvantitativa framtidsutsikter för lärarutbildningen

Kvaliteten och tillgången till utbildning och handledning måste säkerställas överallt i Finland. Befolkningsutvecklingen, flyttrörelsen, de ökande regionala skillnaderna, invandringen och lärarnas åldersstruktur påverkar utbildningsbehovet. Även målen för kontinuerligt lärande och integreringen av dem i bl.a. högskolornas verksamhet samt den utvidgade läroplikten påverkar lärar- och handledningsbehovet.

Nativiteten i Finland har sjunkit de senaste åtta åren. Då antalet födda i början av 2010-talet var över 60 000 var det år 2019 under 46 000. Enligt Statistikcentralens regionala befolkningsprognos som publicerades 2019 och SITRA:s undersökning som prognostiserar utbildningsbehovet fram till 2040 minskar antalet barn under 15 år med cirka 180 000 personer under 2019–2040. Antalet 15–24-åriga unga minskar med cirka 91 300 personer (Aro m.fl. 2020, Finlands officiella statistik). Prognoserna visar att den regionala polariseringen kommer att öka. Om prognoserna uppfylls kommer Finland om tjugo år att se väldigt annorlunda ut än i dag. Då påverkar befolkningsförändringarna anordnandet av utbildningen på alla stadier. Effekterna framskrider i olika takt beroende på utbildningsstadium och region. Enligt SITRA:s prognostiseringsutredning kommer den låga nativiteten åren 2015–2019 att synas på hela utbildningsfältet under 2020- och 2030-talen. Inom småbarnspedagogiken och de lägsta klasserna i grundskolan syns effekterna redan nu, på andra stadiet från och med 2030-talet och i den högre utbildningen i slutet av 2030-talet (Aro m.fl. 2020).

De kvantitativa målen för lärarutbildningen

De kvantitativa målen för lärarutbildningen baseras på datainsamlingar om lärare samt övrig prognostisering. Utbildningsmålen fastställs tillsammans med högskolorna för fyra år i sänder. Senast fastställdes målen våren 2020 för perioden 2021–2024.

Lärarutbildningen vid universiteten har utökats flera gånger de senaste åren. Ökningarna har gällt småbarnspedagogik-, klasslärar-, speciallärar- och specialklasslärarutbildningarna samt elev-/studiehandledarutbildningen. Ökningen av ämneslärarutbildningen har gällt lärarutbildningen inom matematisk-naturvetenskapliga ämnen. Även yrkeslärarutbildningen har utökats. Ökningarna har genomförts både genom att höja de kvantitativa målen i avtalen mellan högskolorna och undervisnings- och kulturministeriet och genom att rikta särskild finansiering till ökningen av antalet studerande inom vissa lärargrupper.

För närvarande råder det fortfarande brist på lärare och speciallärare inom småbarnspedagogik. I synnerhet i huvudstadsregionen behövs fler lärare inom både den finsk- och den svenskspråkiga småbarnspedagogiken. När det gäller specialklasslärare och speciallärare har behörighetssituationen förbättrats, men tillgången på behöriga lärare varierar regionalt. Brister har även noterats i undervisningen och lärarnas behörighet inom ämnena finska och svenska som andraspråk (S2), elevens eget modersmål samt vissa åskådningsämnen

(Pyykkö 2017, Tainio & Kallioniemi 2019, Airas m.fl. 2019, Kyckling m.fl. 2019). Utbildningsbehovet inom dessa ämnen väntas också öka i framtiden. Behovet av studiehandledning och handledningskompetens har ökat till följd av reformerna av yrkesutbildningen, gymnasielagen, det kontinuerliga lärandet och i fortsättningen också den utvidgade läroplikten. I synnerhet i den svenskspråkiga utbildningen råder brist på kompetent studiehandledning. Med tanke på handledningsdimensioneringen behövs också mer handledningskompetens inom yrkesutbildningen och i viss mån även i den grundläggande utbildningen och gymnasiet (se även Goman m.fl. 2020 och Vuorinen 2020 om volymen inom studiehandledarutbildningen).

Enligt den nya lagen om småbarnspedagogik (540/2018) ska minst två tredjedelar av fostrings-, undervisnings- och vårdpersonalen på ett daghem år 2030 ha behörighet som lärare eller socionom inom småbarnspedagogik, och av dem ska minst hälften ha behörighet som lärare inom småbarnspedagogik. I samband med beredningen av lagen uppskattades det att cirka tusen lärare inom småbarnspedagogik måste utbildas årligen fram till 2027. Det här målet försöker man uppnå bl.a. med hjälp av en plan för tusen extra studieplatser. Enligt planen ska universiteten gradvis öka antalet nybörjarplatser under 2018–2021 med tilläggsfinansiering från ministeriet. Undervisnings- och kulturministeriet stöder dessutom en nationell flerformsutbildning för lärare inom småbarnspedagogik som inleds hösten 2021. Utbildningen genomförs i samarbete mellan de sju universitet som ansvarar för utbildningen av lärare inom småbarnspedagogik.

I de avtalsförhandlingar med högskolorna som fördes våren 2020 om utbildningsmålen för perioden 2021–2024 granskades de kvantitativa målen för universitetens utbud i fråga om lärarutbildning vad gäller lärarutbildningen inom småbarnspedagogik, klasslärar-, specialklasslärar- och speciallärarutbildningarna. Inga mål ställdes upp för ämneslärarutbildningen enligt lärargrupp, men de ökande behoven inom undervisningen i finska/svenska som andraspråk diskuterades. Utbildningen av lärare inom småbarnspedagogik utökades märkbart. Målen för klasslärarutbildningen sänktes däremot något. Målen för speciallärarutbildningen hölls närmast oförändrade jämfört med den föregående perioden. En liten ökning gjordes dock i utbildningen av speciallärare inom småbarnspedagogik och den svenskspråkiga speciallärarutbildningen. Med yrkeshögskolorna kom man överens om målen för yrkeslärarutbildningen. De kvantitativa målen för yrkeslärarutbildningen sänktes under den föregående avtalsperioden, och den här gången gjordes inga ändringar.

För att höja utbildnings- och kompetensnivån kommer drygt 10 200 nybörjarplatser utöver de avtalade utbildningsmålen att inrättas vid högskolorna åren 2020–2022. Även lärarutbildningarna kommer att få extra studieplatser. För 2020 fattade universiteten beslut om extra platser i synnerhet inom utbildningen av lärare i småbarnspedagogik, men också inom special- och klasslärarutbildningarna och studiehandledarutbildningen.

Utbildningssektorn står inför stora utmaningar till följd av den sjunkande nativiteten och flyttrörelsen. Utbildningsbehoven i olika regioner differentieras. Det här väntas få stora konsekvenser för lärarbehovet. Utsikterna för befolkningsutvecklingen och resultaten från datainsamlingarna ger vid handen att de nuvarande volymerna i klasslärarutbildningen gradvis behöver minskas eftersom åldersklasserna minskar betydligt. Befolkningsutvecklingen ser ut att påverka även behovet av ämneslärare på motsvarande sätt. Till exempel antalet gymnasiestuderande ökar något fram till 2030-talet, varefter antalet förutspås minska under 2030-talet till följd av den låga nativiteten under den senare hälften av 2010-talet (Aro m.fl. 2020). På längre sikt gäller det att följa upp den kumulativa effekten av befolkningsutvecklingen, invandringen och pensionsavgången i de stora lärargrupperna. Effekterna bör

beaktas när beslut fattas om de kvantitativa målen i lärarutbildningen. Av specialklasslärarna och speciallärarna har 43 procent fyllt 50 år, av lärarna i den grundläggande utbildningen 41 procent och av gymnasielärarna 44 procent. Av lärarna inom yrkesutbildningen är rentav 62 procent 50 år eller äldre, och inom det fria bildningsarbetet är andelen 57 procent. Det gäller att vara förberedd på kommande pensioneringar och samtidigt ännu närmare utreda lärarbehovet inom yrkesutbildningen även med hänsyn till befolkningsutvecklingens konsekvenser.

Lärarbehovet inom den svenskspråkiga utbildningen måste tillgodoses bättre än tidigare. I början av 2021 får vi mer information om situationen. Undervisnings- och kulturministeriet har tillsatt en utredare som ska granska läget inom den svenskspråkiga småbarnspedagogiken och utbildningen och lägga fram utvecklingsförslag. Utredningen omfattar hela utbildningsfältet från småbarnspedagogiken till högskoleutbildningen. Utredaren granskar särdragen och utvecklingsbehoven i den svenskspråkiga utbildningen och lägger fram åtgärdsförslag. En bred uppföljningsgrupp stöder arbetet. Utredningen är kopplad till regeringsprogrammets mål att höja utbildnings- och kunskapsnivån på alla utbildningsstadier, minska skillnaderna i lärandet och öka den utbildningsmässiga jämlikheten.

I diskussioner under senare tid har man lyft fram behovet av att bättre beakta också andra olika språkliga minoriteter i utbildningsutbudet, bl.a. i den samiskspråkiga undervisningen och undervisningen i de olika samiska språken och teckenspråken. Som ett led i genomförandet av Utvecklingsprogrammet för lärarutbildningen har undervisnings- och kulturministeriet finansierat ett projekt för att utveckla undervisningen i det finska teckenspråket. Utredningar av sametingets utbildnings- och läromedelsbyrå visar att det råder brist på samiskspråkiga lärare på alla utbildningsstadier från småbarnspedagogiken och uppåt. Utbudet av ämnesundervisning på samiska är mycket begränsat. I februari 2020 tillsatte undervisnings- och kulturministeriet en arbetsgrupp för utveckling av undervisningen i de samiska språken och undervisningen på samiska. Arbetsgruppen har i uppgift att granska situationen inom småbarnspedagogiken på samiska, samernas kultur- och språkboversamhet, undervisningen och utbildningen på samiska samt att lägga fram förslag bl.a. om utveckling och stärkande av tillgången till undervisning i de samiska språken och undervisning på samiska, utbildning, småbarnspedagogik och den samiska kultur- och språkboversamheten.

Förändringarna i arbetslivet och uppkomsten av nya yrken ska också beaktas i prognostiseringen av lärarbehovet. I framtiden bör resurserna riktas rätt i enlighet med det faktiska lärarbehovet.

Behörighetssituationen inom den allmänbildande utbildningen

Resultaten från lärardatainsamlingen 2019 visar en mycket god situation på riksnivå när det gäller behörigheten bland lärare i huvudsyssla inom den allmänbildande utbildningen (95,7 % behöriga). Situationen när det gäller behöriga lärare är något sämre i det svenskspråkiga utbildningsväsendet än i det finskspråkiga. Behörighetsgraden bland lärare inom den grundläggande utbildningen har fortsättningsvis förbättrats något eller förblivit nästan oförändrad jämfört med datainsamlingen 2016. Inom gymnasieutbildningen har andelen behöriga lärare i regel minskat något sedan 2016. En klar förbättring har emellertid skett i andelen behöriga timlärare i bisyssla (över 11 % förbättring jämfört med 2016) så att över 90 procent av timlärarna i bisyssla inom gymnasieutbildningen och cirka 71 procent inom den grundläggande utbildningen nu är behöriga.

Knappt 97 procent av klasslärarna inom den finskspråkiga utbildningen är fortsättningsvis behöriga för sin uppgift. Behörighetssituationen bland klasslärarna inom den svenskspråkiga utbildningen har förbättrats till nästan 91 procent. Nyland har flest obehöriga klasslärare både inom den finsk- och svenskspråkiga utbildningen.

Behörighetssituationen bland specialklasslärare och speciallärare har igen förbättrats. Av de specialklasslärare och speciallärare som deltog i den senaste datainsamlingen är 90,4 procent behöriga för sina uppgifter. Det förekommer dock klara regionala skillnader, och behörighetsandelen i svenskspråkiga skolor är klart lägre (cirka 85 %). Tillgången på speciallärare är sämst i Nyland, där cirka 83 procent av speciallärarna inom den grundläggande utbildningen är behöriga för sina uppgifter. I de svenskspråkiga skolorna i Nyland är motsvarande andel cirka 78 procent.

Inom den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen är 97 procent av ämneslärarna behöriga för sina uppgifter. Generellt är de regionala skillnaderna få. Vid en läroämnesspecifik granskning visar det sig att andelen behöriga lärare är över 90 procent i alla läroämnen inom den grundläggande utbildningen och gymnasiet där svarsprocenten möjliggör en granskning av behörighetsgraden. I det här sammanhanget bör man dock ta hänsyn till att lärarnas behörighet endast granskades för det läroämne de undervisar mest i.

I det fria bildningsarbetet har andelen behöriga lärare fortsatt öka jämfört med resultaten från de tidigare datainsamlingarna om lärare. Den positiva trenden är tydligast vid folkhögskolorna. Utifrån de deltagande lärarnas svar är 85 procent av lärarna inom det fria bildningsarbetet behöriga för sina uppgifter.

Lärarnas behörighet inom yrkesutbildningen

Av den undervisningspersonal inom yrkesutbildningen som besvarade enkäten angav cirka 93 procent att de är behöriga för den uppgift de sköter. Situationen har fortsatt förbättrats jämfört med tidigare år för nästan alla typer av uppgifter inom yrkesutbildningen som granskades i datainsamlingen. I synnerhet andelen behöriga timlärare i bisyssla förbättrades till cirka 71 procent. Även andelen behöriga timlärare i huvudsyssla och speciallärare förbättrades med över fyra procent. Andelen behöriga speciallärare, studiehandledare och lektorer är utifrån datainsamlingsresultaten hög (97 % eller mer). Behörighetssituationen bland lärare inom den svenskspråkiga yrkesutbildningen var fortsatt klart sämre än bland lärare inom den finskspråkiga yrkesutbildningen, även om utvecklingen fortsatt varit klart positiv. Cirka 88 procent av lärarna inom den svenskspråkiga yrkesutbildningen är behöriga.

Behörighetssituationen för lärare inom yrkesutbildningen varierar enligt utbildningsområde. Utifrån lärardatainsamlingen 2019 är situationen bäst inom de pedagogiska områdena, hälsovård och välfärd samt handel, administration och juridik och sämst inom de naturvetenskapliga områdena och de samhällsvetenskapliga områdena. Regionalt är läget bäst i Södra Karelen, Lappland och Södra Savolax och sämst i Kajanaland (88 %).

Kvalitativa framtidsutsikter för lärarutbildningen

Konsekvenserna av befolkningsutvecklingen, flyttrörelsen och invandringen påverkar förutom det kvantitativa lärarbehovet även undervisningens innehåll, de pedagogiska

lösningarna samt undervisningsarrangemangen och tillgängligheten på olika utbildningsstadier. De här frågorna och deras konsekvenser för lärarutbildningen behöver övervägas och utredas gemensamt av alla aktörer och intressentgrupper inom lärarutbildningen. Det är viktigt att fortsättningsvis utveckla lärarutbildningen planmässigt, nätverksorienterat och forskningsbaserat. Så har man de senaste åren gått tillväga inom Lärarutbildningsforumet och processen för att utarbeta och genomföra utvecklingsprogrammet för lärarutbildningen. Lärarnas studier i pedagogik bör granskas som en helhet också med fokus på i vilken mån behörighetsförordningens (1986/1998) princip och mål om enhetligt lärarskap och allmän pedagogisk behörighet förverkligas i de pedagogiska studierna. I detta sammanhang är det också motiverat att granska behörighetsvillkoren.

Kontinuerligt lärande och kompetensutveckling under arbetslivet

Resultaten från datainsamlingen om lärare 2019 visar att deltagandet i fortbildningar fortsatt har ökat. År 2018 deltog cirka fem av sex (över 84 %) lärare i fortbildning. Rektorererna deltog särskilt aktivt. Gymnasielärarna deltog i något högre grad än lärarna inom den grundläggande utbildningen. Färre än 70 procent av lärarna inom yrkesutbildningen deltog i fortbildning även om andelen ökat jämfört med tidigare år. Också inom det fria bildningsarbetet har det skett en klar förbättring och knappt 74 procent av lärarna angav att de deltagit i fortbildning. Det förekommer fortfarande skillnader mellan regioner och språkgrupper när det gäller deltagandet i fortbildning. Lärarna i de finskspråkiga läroanstalterna deltog oftare än lärarna i de svenskspråkiga läroanstalterna i fortbildning, med undantag av yrkeslärarna på andra stadiet.

Det är ändå oroväckande att över 30 procent av yrkeslärarna på andra stadiet och knappt 26 procent av lärarna inom det fria bildningsarbetet inte under 2018 uppdaterade sin kompetens genom att delta i utbildning, trots många olika satsningar de senaste åren på lärarfortbildning och kompetensutveckling under arbetslivet. Samtidigt har olika informella sätt att utveckla sin kompetens blivit vanligare. Dessa nya former avspeglas inte i datainsamlingens resultat. Ett exempel är tutorlärarverksamheten som bygger på kamratstöd och som många kommuner aktivt främjar.

En annan oroväckande trend är att färre individuella utbildnings- och utvecklingsplaner upprättades jämfört med den föregående datainsamlingen (en minskning med cirka 8 %). Detta bör utredas. Man kan överväga möjligheter att stödja utbildningsanordnarna och bildningsväsendets och läroanstalternas ledning i deras kompetensledningsarbete. Som bäst pågår projekt som stöder utnyttjandet av utvecklingsplanerna. Utbildningsstyrelsen har utarbetat modeller och verktyg för detta. Det står emellertid klart att verksamheten inte har etablerat sig som en del av läroanstalternas kompetensutvecklingspraxis. När det gäller utbildnings- och utvecklingsplanerna är situationen fortfarande bäst inom yrkesutbildningen, där 43 procent av lärarna har en utbildnings- och utvecklingsplan, trots att minskningen jämfört med den föregående datainsamlingen uppgår till cirka 18 procent. Sämst är läget inom den grundläggande utbildningen, där endast cirka 31 procent av lärarna enligt datainsamlingsresultaten har en utbildnings- och utvecklingsplan.

Processen att utarbeta en individuell utbildnings- och utvecklingsplan utgör ett stöd i lärarens arbete och bidrar till planmässigheten och långsiktigheten i lärarnas kompetensutveckling under arbetslivet. Ökad planmässighet innebär att resurserna används ändamålsenligt och förbättrar möjligheterna att ta hänsyn till olika utbildningsbehov under yrkesbanan. Utvecklingsplanerna utgår vanligen från lärarens personliga kompetensutveckling.

Dessutom bör man fästa allt mer uppmärksamhet också vid utbildnings- och undervisningspersonalens gemensamma kompetens och utvecklingen av den. I den lärande gemenskapens anda kan utvecklingsplaner utarbetas för kollektivet och inte enbart för individerna. Det är viktigt att utbildningsanordnarens utvecklingsplan för utbildningen, läroanstaltens kollektiva kompetensutvecklingsplan och lärarens egen utvecklingsplan stöder varandra och utgör en strömlinjeformad helhet.

Nya fungerande modeller som kombinerar grundutbildning, introduktionsutbildning och kontinuerligt lärande under yrkesbanan bör utvecklas. Bl.a. i utvecklingsprojekt för lärarutbildningen har man redan samlat positiva erfarenheter av sådana modeller och av kompetensutvecklingsmodeller som bygger på kamratstöd.

I Finland behöver stödet i lärarnas induktionsskede fortfarande uppmärksammas (se Jokinen, Taajamo & Välijärvi 2014b). Enligt resultaten från OECD:s undersökning TALIS utnyttjas mentorsverksamhet fortfarande sällan i finländska skolor för att handleda och introducera nya lärare i arbetet (Taajamo & Puhakka 2019). Resultaten från datainsamlingen om lärare visar samma sak. Detta trots att undervisnings- och kulturministeriet de senaste åren stött utbildningen av över 800 kamratmentorer. Det är viktigt att nya lärare får introduktion i arbetet eftersom den kan bidra till lärarnas engagemang i uppgifter inom undervisningssektorn. En lyckad introduktionsfas stöder lärarnas kompetensökning, välbefinnande och professionella utveckling. Det finns många modeller för utbildningsanordnare för att organisera introduktionen på ett flexibelt sätt, t.ex. den lärande gemenskapen, arbetshandledning samt olika kamratstödsbaserade utbildningar och de möjligheter digitaliseringen medför. Kommunerna har en central roll i utvecklingen av stödet och utbildningen i introduktionsfasen. Mentorsverksamheten och introduktionsutbildningarna ska motsvara utbildningsanordnarnas behov.

Det kontinuerliga lärandet är livslångt och sträcker sig över flera olika livsområden. De nya kompetenskraven för lärare förutsätter att varje lärare får en grundkompetens, utifrån vilken kontinuerligt lärande och kompetensutveckling är möjliga. Kollektiv kompetensutveckling hänger också samman med stödet för kontinuerligt lärande.

Hinder för att delta i fortbildning måste avhjälpas och kontinuiteten i lärarutbildningen stärkas. På grund av den finländska lärarkårens åldersstruktur är det viktigt att lärarna har möjlighet att uppdatera sin kompetens. För många har det gått en lång tid sedan utexamineringen. Stöd för kompetensutveckling under arbetslivet och möjlighet till kontinuerligt lärande under de olika faserna i lärarens yrkesbana är en viktig förutsättning för att en lärare eller rektor ska trivas och stanna kvar.

Reformer som genomförts och genomförs på olika utbildningsstadier ökar lärarnas behov av kompetensutveckling under arbetslivet. I t.ex. gymnasierna har tre stora förändringar ägt rum på kort tid: de justerade grunderna för läroplanen som infördes 2016, ändringen av gymnasielagen samt de nya grunderna för läroplanen som tas i bruk 2021. Lärarnas kompetensutvecklingsbehov påverkas också av ändringar i kompetensbehoven i olika branscher, som utretts bl.a. av Prognostiseringsforum för kunnande (Leveälähti m.fl. 2019).

I framtiden behöver lärarna allt mer kompetens inom bl.a. digital pedagogik, specialpedagogik och stöd för lärandet. Fortfarande är det också viktigt att stärka ledarskapskompetensen och främja växelverkan och gemenskap. De samarbetsrelaterade kompetensutvecklingsbehoven framgår också av resultaten från OECD:s undersökning TALIS 2018 (Taajamo & Puhakka 2020). Dessutom framhävs betydelsen av samarbete med olika samhällsaktörer

ännu mer än tidigare i undervisningen. Även de mångfasetterade frågorna kring hållbar utveckling diskuteras allt mer. Lärarna behöver kompetens med anknytning till dessa områden. Då undervisningssammanhanget blir alltmer mångkulturellt och flerspråkigt behövs framöver fortsatta satsningar på dessa kompetensområden såväl i lärarnas grundutbildning som i det kontinuerliga lärandet och kompetensutvecklingen under arbetslivet.

Lika möjligheter till högklassig utbildning i en föränderlig lär- och undervisningskontext

Datainsamlingen om lärare ger information om lärarnas behörighet, som är en delfaktor i en högklassig undervisning. Även om behörigheten utvecklats i Finland och nivån i regel är god finns också oroväckande trender. PISA-resultaten har visat att den socioekonomiska bakgrundens inverkan på lärresultaten ökat i Finland (Leino m.fl. 2019). Studerande med invandrarbakgrund är underrepresenterade vid högskolorna i Finland. Enligt en undersökning av NCU är det inte lätt för personer med utländsk bakgrund att få en studieplats i Finland (Airas m.fl. 2019, Eurostat).

Undervisnings- och kulturministeriet tar sig an utmaningarna i anslutning till den utbildningsmässiga jämlikheten genom att åren 2020–2022 genomföra utvecklingsprogrammet Utbildning för alla som ska förbättra kvaliteten och jämlikheten i småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen samt utvecklingsprogrammet Rätt att kunna som ska stärka kvaliteten och jämlikheten i yrkesutbildningen. Demokratiprogrammet i anslutning till utvecklingsprogrammet Utbildning för alla syftar till att utnyttja befintliga projektsultat och organisationssamarbete, sprida god beprövad praxis på riksplanet, utveckla nya metoder och satsa på fortbildning av lärare och övrig personal på läroanstalterna. Programmet stöder riksomfattande samarbete och utvecklingsverksamhet för att stärka lärarnas människorättskompetens som ett led i demokrati- och människorättsutbildningen. Dessutom utvärderas genomförandet av demokrati- och människorättsutbildningen i småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen, den grundläggande utbildningen, utbildningen på andra stadiet och lärarutbildningen i enlighet med de nya grunderna för planen för småbarnspedagogik och läroplanen.

Till följd av den regionala differentieringen och de ökande skillnaderna påverkar även lärarnas behörighet utbildningens jämlikhet. Det är viktigt att lärarna har möjlighet att avlägga dubbel behörighet som en del av kompetensutvecklingen under arbetslivet. Det har varit svårare för ämneslärare än för klasslärare att få dubbel behörighet. Behörighet för hela den grundläggande utbildningen förbättrar t.ex. tillgången på lärare i konst- och färdighetsämnen och förbättrar sysselsättningsmöjligheterna för ämneslärare inom läroämnen med få veckotimmar i synnerhet framöver då de regionala skillnaderna i lärarbehovet på olika utbildningsstadiet enligt prognoserna bara kommer att öka.

Tidigareläggningsen av språkstudierna har ökat behovet av dubbla behörigheter för språklärare. Samtidigt har språkstudierna blivit ensidigare och fortsatt minska. Dessutom har skolor i olika delar av Finland olika möjligheter att erbjuda ett mångsidigt språkutbud. Detta kommer att accentueras alltmer när befolkningsutvecklingens effekter börjar synas i skolvardagen. Trenden bör följas upp med tanke på lärarbehovet. Som Pyykkö (2017) konstaterar i sin utredning kan de allt snävare och ensidigare språkvalen i framtiden leda till lärarbrist i språkämnen, om bristen på studerande försvårar rekryteringen av studerande till lärarutbildningen. Samtidigt kommer mångsidiga språkkunskaper och interkulturella färdigheter enligt Prognostiseringsforum för kunnande att bli allt viktigare i många olika branscher i

framtiden (Leveälahti m.fl. 2019). Detta och den ökande mångfalden i samhällets språkreserv kan få olika konsekvenser för språkundervisningen på olika utbildningsstadier i framtiden.

Behörighet är en viktig delfaktor för att trygga en högklassig undervisning, men det är inte den enda. Vi måste fortsättningsvis stärka lärarutbildningen och i synnerhet kontinuiteten i den för att undervisningen i Finland även i framtiden ska förbli högklassig och jämlik. Utvecklingen av lärarutbildningen behöver granskas i fråga om innehållet men också genomförandet och de pedagogiska metoderna, för att vi ska kunna säkerställa tillgången på välmående och kompetenta lärare i en föränderlig utbildningskontext med allt större mångfald (se Husu & Toom 2020).

Stödet för studier och lärande kräver större satsningar

Det har förutspåtts att specialpedagogik och stöd vid inlärningssvårigheter kommer att få fortsatt större betydelse som kompetensbehov för lärare (Leveälahti m.fl. 2019). Behovet av handledningskompetens har ökat, och de reformer som orsakat ökningen påverkar också studie- och elevhandledningens form och innehåll. Även ökningen av antalet elever och studerande med invandrarbakgrund har en inverkan eftersom deras handledningsbehov framöver måste beaktas bättre än tidigare (Airas m.fl. 2019). De lärandes välbefinnande, studieframgång och lärande förutsätter högklassig, tillräcklig handledning och stöd i rätt tid. Undervisnings- och kulturministeriet är på väg att inleda ett utvecklingsprogram för studiehandledning i den grundläggande utbildningen och på andra stadiet. Programmet är kopplat till målet i Marins regeringsprogram att stärka studiehandledningen på de olika utbildningsstadierna och genomförs i nära samarbete med beredningen av den utvidgade läroplikten, programmet Utbildning för alla, programmet Rätt att kunna samt kvalitetsprogrammet för gymnasieutbildningen som är under beredning.

Stark lärarutbildning genom samarbete och nätverk – forum för att utveckla utbildningen

Många stora förändringar pågår i undervisningens och utbildningens omvärld – förändringar som både kräver och uppmuntrar utveckling av lärarnas grundutbildning och kompetensutveckling under arbetslivet. Undervisnings- och kulturministeriet har tillsatt två utvecklingsforum som stöd i det arbetet: *Lärarutbildningsforumet* och *Utvecklingsforumet för utbildningar inom småbarnspedagogiken*.

Lärarutbildningsforumet inledde sin verksamhet i januari 2016. I mars 2019 tillsattes ett nytt Lärarutbildningsforum som ska fortsätta utvecklingsarbetet fram till slutet av 2022. Lärarutbildningsforumet är en arena där aktörerna och samarbetsparterna inom grundutbildningen och fortbildningen för lärare tillsammans kan utbyta synpunkter på aktuella frågor inom lärarutbildningen och forskningen om den och om framtida utvecklingsbehov. Lärarutbildningsforumets uppgift är att förnya grund- och introduktionsutbildningen och fortbildningen för lärare. Alla universitet och yrkeshögskolor som ordnar lärarutbildning deltar i forumets verksamhet. I forumets arbete deltar dessutom alla lärarutbildningens intressentgrupper samt sakkunniga från studerande-, lärar- och rektorsorganisationerna, kommun- och arbetsgivarorganisationerna och statens utbildningsförvaltning. I arbetet har forumet utnyttjat OECD:s (2016) rekommendationer om hur man framgångsrikt utarbetar och genomför strategier (Lavonen m.fl. 2020).

Läroarutbildningsforumet har tagit fram Utvecklingsprogrammet för läroarutbildningen och dess strategiska riktlinjer som styr utvecklingen av den finländska läroarutbildningen (<https://minedu.fi/sv/lararutbildningsforumet>, Vahtivuori-Hänninen, Kupila & Parkkulainen 2019). Utvecklingsprogrammet uppdateras som bäst för att motsvara den förändrade omvärlden.

Ett kontinuerligt reformarbete är viktigt för att värna om läroarutbildningens framtid och attraktionskraft. Aktuella frågor i forumets arbete är bl.a. utvecklingen av ledarskapsutbildningarna inom pedagogik och undervisning, stärkandet av kontinuiteten mellan läroarnas grundutbildning och fortbildning samt läroarnas kompetensutveckling under arbetslivet samt läroarnas pedagogikstudier och den allmänna läroarbehörigheten. Rapporteringen om de verksamhetsmodeller och nya förfaringsätt som nätverken och utvecklingsprojekten för läroarutbildningen tagit fram pågår som bäst. Modellerna kan under de närmaste åren tillämpas i praktiken och integreras i läroarutbildningens strukturer och bestående praxis.

Utvecklingsforumet för utbildningar inom småbarnspedagogiken verkar under mandatperioden 2019–2020. Forumets uppgift är att främja det interna samarbetet mellan utbildningarna och utbildarna inom småbarnspedagogik och följa utvecklingen av och förändringsprocesserna i utbildningarna inom småbarnspedagogik. Utvecklingsforumet har fem sektioner. Forskningssektionen sammanställer information om den senaste nationella och internationella forskningen om utbildning inom småbarnspedagogik och mer generellt om hela utbildningspolitiken med fokus på utbildningarnas utvecklingsbehov. Prognostiseringssektionen tar fram kvantitativa och kvalitativa prognoser och förslag om personalbehovet inom småbarnspedagogiken. Sektionen Utbildningsvägar föreslår fungerande lösningar för utbildningsvägarna inom småbarnspedagogiken och för att ta tillvara tidigare kunskaper. Fortbildningssektionen lägger fram förslag om kompetensutveckling inom småbarnspedagogiken och om kontinuerligt lärande. Sektionen Kompetensprofiler identifierar de olika yrkesgruppernas professionella ansvar och uppgiftsfält samt den kompetens som krävs och gemensamma kompetensområden. Resultatet av sektionernas verksamhet utgör utvecklingsprogrammet för småbarnspedagogiken. Forumet har också i uppgift att ge stöd vid verkställigheten av lagen om småbarnspedagogik och främja uppnåendet av den personalstruktur som enligt lagen om småbarnspedagogik ska träda i kraft 2030.

Avslutning

Ett högklassigt utbildningssystem förutsätter att vi kan förutse det framtida läroarbehovet i tid och att läroaryrket förblir attraktivt. Vi behöver fungerande prognostiseringsverktyg och tillräcklig kunskap om läroarna. Tillgången till information om läroarna möjliggör fungerande och faktabaserade lösningar i läroarutbildningen. Uppgifter om läroarna behövs också för andra ändamål, t.ex. för utbildningsforskarnas och utbildningsanordnarnas behov.

De pågående stora förändringarna i samhället påverkar läroarbehovet, anordnandet av utbildning och de pedagogiska lösningarna. Förändringarna som också syns i läroarnas professionella vardag förutsätter också att läroarutbildningen kontinuerligt förnyas, att läroarna utvecklar sin kompetens under arbetslivets lopp och att kontinuerligt lärande möjliggörs. Digital pedagogik och handledningskompetens blir allt viktigare. Mångfalden i läroarmiljöerna ökar både kulturellt och språkligt, och därför behövs mer språk- och kulturmedveten pedagogisk kompetens. Så stärks också jämlikheten i utbildningen. Även vikten av samarbete och

de många aspekterna i anslutning till hållbarhet, jämlikhet och en hållbar livsstil är allt mer närvarande i undervisningen. Allt detta påverkar de nya kompetensbehoven för lärare.

Läroutbildningen behöver också framöver utvecklas samarbetsorienterat, forskningsbaserat och genom att utnyttja olika nätverk. Dialogen med de olika aktörerna inom läroutbildningen lägger grunden för utvecklingsarbetet. Som stöd behövs samarbetsstrukturer och samarbetsmodeller, som vi nu har goda erfarenheter av tack vare utvecklingsforumen. Nästa steg är att överväga hur forumens utvecklingsarbete ska föras vidare i framtiden.

KÄLLOR

Airas, M., Delahunty, D., Laitinen, M., Shemsedini, G., Stenberg, H., Saarilampi, M.-L., Sarparanta, T., Vuori, H. & Väätäinen, H. (2019). Bakgrunden spelar roll. Studerande med invandrarbakgrund i högskolan. Nationella centret för utbildningsutvärdering. Publikationer 22:2019.

Aro, T., Aro, R., Honkala, N., Huttula, T. & Mäkelä, I. (2020). Mille väestölle? Ikäryhmäkohtaiset ja alueelliset väestöennusteet sekä uusien opiskelijoiden määrien ennuste kaikilla koulutusasteilla Suomessa 2018–2040. Sitran selvityksiä 167.

Burns, T., & Köster, F. (toim.) (2016). Governing education in a complex world. Educational Research and Innovation. OECD Publishing. Tillgänglig på: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264255364-en>. Eurostat: edat_lfs_9912.

Goman, J., Rumpu, N., Kiesi, J., Hietala, R., Hilpinen, M., Kankkonen, H., Kjaldman, I.O., Niinistö-Sivuranta, S., Nykänen, S., Pantsar, T., Piilonen, H., Raudasoja, A., Siippainen, M., Toni, A. & Vuorinen, R. (2020). Alternativ, val och nya möjligheter – Utvärdering av ungdomarnas studievägar och handledningen vid övergången från den grundläggande utbildningen till andra stadiet. Nationella centret för utbildningsutvärdering. Publikationer 6:2020.

Heikkinen, H., Utriainen, J., Markkanen, I., Pennanen, M., Taajamo, M. & Tynjälä, P. (2020). Lärarutbildningens attraktionskraft. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer.

Husu, J. & Toom, A. (2020): Suomalainen opettajankoulutus – uutta suuntaa hakemassa? Kasvatus 2/2020, 225–234.

Jokinen, H., Taajamo, M. & Välijärvi, J. (2014a). Opettajaksi hakeutuminen. Teoksessa: Jokinen, H., Taajamo, M. & Välijärvi, J. (toim.). Pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä ja muutoksessa – huomisen haasteita. Koulutuksen tutkimuslaitos, 19–24.

Jokinen, H., Taajamo, M. & Välijärvi, J. (2014b). Opettajien induktiovaiheen haasteet ja osaamisen kehittäminen. Teoksessa: Jokinen, H., Taajamo, M. & Välijärvi, J. (toim.). Pedagoginen asiantuntijuus liikkeessä ja muutoksessa – huomisen haasteita. Koulutuksen tutkimuslaitos, 37–43.

Kyckling, E., Vaarala, H., Ennser-Kananen, J., Saarinen, T. & Suur-Askola, L.-M. (2019). Kielikoulutuksen saavutettavuus eurooppalaisessa perusopetuksessa. Pääsyn, mahdollistumisen ja arvon näkökulmia. Jyväskylän yliopisto.

Lavonen, J., Mahlamäki-Kultanen, S., Vahtivuori-Hänninen, S. & Mikkola, A. 2020. A Collaborative Design for a Finnish Teacher Education Development Programme. Journal of Teacher Education and Educators, 9(2), 241–262. Tillgänglig på: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1076319>.

Leino, K. m.fl. (2019) PISA 18: Ensituloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:40. Tillgänglig på: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-678-2>

Leveälähti, S., Nieminen, J., Nyyssölä, K., Suominen, V. & Kotipelto, S. (toim.) (2019). Osaamisrakenne 2035. Alakohtaiset tulevaisuuden osaamistarpeet ja koulutuksen kehittämishaasteet – Osaamisen ennakointifoorumin ennakointituloksia. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2019:1.

Nissinen, K. & Välijärvi, J. (2011). Opettaja- ja opettajankoulutustarpeiden ennakkoinnin tuloksia. Koulutuksen tutkimuslaitos: Tutkimuselosteita 43.

Pursiainen, J., Rusanen, J., Raudasoja, E. M., Nurkkala, R., Kortelainen, T., Partanen, S. & Peuna, I. (2019). Utredning om lärarutbildningens struktur vid universiteten. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2019:11.

Pyykkö, R. (2017). Flerspråkighet som en resurs. Utredning angående läget för och nivån på språkreserven i Finland. Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2017:51.

Finlands officiella statistik (FOS): Befolkningsprognos [webbpublikation]. ISSN=1798-5137. Helsingfors: Statistikcentralen [hänvisning: 15.7.2020]. Tillgänglig på: <http://www.stat.fi/til/vaenn/tie.html>

Taajamo, M. & Puhakka, E. (2019). Opetuksen ja oppimisen kansainvälinen tutkimus TALIS 2018. Perusopetuksen vuosiluokkien 7–9 ensituloksia, osa 1. Opetushallitus: Raportit ja selvitykset 2019:8.

Taajamo, M. & Puhakka, E. (2020). Opetuksen ja oppimisen kansainvälinen tutkimus TALIS 2018. Perusopetuksen vuosiluokkien 7–9 ensituloksia, osa 2. Opetushallitus: Raportit ja selvitykset 2020:18.

Tainio, L. & Kallioniemi, A. ym. (2019). Språklig och religiös mångfald i skolan – rapport om situationen i undervisningen i minoritetsspråk som modersmål och i minoritetsreligioner samt i undervisningen i finska och svenska som andra språk på olika utbildningsstadier. Publikationsserie för statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet 11/2019.

Vahtivuori-Hänninen, S., Kupila, P. & Parkkulainen, N. (2019). Uusi peruskoulu -kärkihanke 2016–2018. Oppijalähtöisyys, osaavat opettajat ja yhteisöllinen toimintakulttuuri. Loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Tillgänglig på: <https://minedu.fi/opettajankoulutusfoorumi>.

Mot effektiv prognostisering. Utveckling av det nationella systemet för prognostisering av arbetskrafts-, utbildnings- och kompetensbehov (2020). Statsrådets publikationer 2020:20. Tillgänglig på: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-879-3>

Vuorinen, R. (2020). Opinto-ohjaajien koulutusmäärä Suomessa 1971–2020. Koulutuksen tutkimuslaitos. Valtakunnallisen ohjausalan osaamiskeskusten työpapereita 5.

Online
ISBN 978-952-13-6710-6
ISSN 1798-8926